

โครงการศึกษาการทบทวนนโยบายและแผนการ
ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2540-2559

สื่อนำเสนอผลงาน

สำหรับนำเสนอคณะกรรมการแผนจัดการคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

สื่อนำเสนอผลงาน

สำหรับนำเสนอคณะกรรมการแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

“โครงการศึกษาทบทวนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559”

1. ความเป็นมา

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ซึ่งจัดทำขึ้นตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 สำหรับใช้เป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ในช่วงระยะเวลา 20 ปี ได้มีการประกาศใช้มาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และกระแสนโยบายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานตามนโยบาย แนวทาง มาตรการ ตลอดจนเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540-2559 ดังนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนฯ 20 ปีดังกล่าวจะสามารถดำเนินการควบคู่กันระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเห็นสมควรที่จะมีการทบทวนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. วิธีการศึกษา

(1) ศึกษา วิเคราะห์สถานการณ์ และวิเคราะห์แนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสาขาต่างๆ

(2) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการตอบสนองต่อเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

(3) ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินความเชื่อมโยงของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 กับกฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ

(4) ศึกษา วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบ และปัญหาอุปสรรคของการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

(5) ศึกษา และเสนอแนะประเด็นที่ควรทบทวน ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

3. ผลการศึกษา

3.1 ผลการประเมินสถานการณ์และผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

(1) ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน ทั้งทางด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพ และการชะล้างพังทลายของดิน ยังคงเป็นปัญหาหลักด้านทรัพยากรดิน แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถฟื้นฟูดินได้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีปัญหาด้านทรัพยากรดิน เช่นเดียวกับปัญหาการกระจายการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ ได้แก่ ให้มีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพแวดล้อม และการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยา และธรณีวิทยาบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ สำหรับเป้าหมายที่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ ได้แก่ การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรม โดยการเร่งรัดฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน พบว่ายังอยู่ห่างจากเป้าหมายค่อนข้างมาก

(2) ทรัพยากรป่าไม้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบว่าป่าหลายแห่งมีสภาพเสื่อมโทรม แม้หน่วยงานที่รับผิดชอบจะเร่งฟื้นฟูสภาพป่าโดยการปลูกป่า รวมถึงการประกาศพื้นที่อนุรักษ์เพิ่มขึ้น แต่พื้นที่ป่าก็ยังมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าส่งผลกระทบอย่างมากต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติซึ่งมีแนวโน้มความถี่ของการเกิดเพิ่มขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรป่าไม้ พบว่า เป้าหมายที่ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ ได้แก่ การมีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศโดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 เป้าหมายที่ยังไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้ ได้แก่ ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิถีทางในเชิงอนุรักษ์ดุลยภาพของระบบนิเวศเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

(3) ทรัพยากรน้ำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ความสามารถในการเก็บกักน้ำ และการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำ และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำเนื่องมาจากการแย่งกันใช้น้ำ นอกจากนี้ปัญหาความไม่สม่ำเสมอของปริมาณน้ำในแต่ละปี ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมในฤดูฝนและเกิดภัยแล้งในฤดูแล้ง ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเป็นประจำทุกปี

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรน้ำ พบว่า เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ ให้มีการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินให้เป็นระบบในทุกกลุ่มน้ำเพื่อให้มีปริมาณที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยในการจัดหาน้ำในฤดูแล้งและการจัดหาน้ำสะอาดให้กับประชาชนในเขตชนบทพบว่าแนวโน้มสูงขึ้น

(4) ทรัพยากรแร่

การพัฒนาและนำทรัพยากรแร่มาใช้อย่างต่อเนื่องโดยไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งแร่แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และทำให้เกิดความขัดแย้งกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น ในขณะที่แร่บางชนิดยังมีปริมาณการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ ปริมาณการนำเข้าแร่จึงเพิ่มสูงขึ้นมาก และคาดว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรแร่ พบว่า เป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีระยะยาว เพื่อสงวน รักษาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในอนาคตและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งประสานการใช้ประโยชน์ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และลดความขัดแย้งกับการจัดการทรัพยากรอื่นๆ ยังไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

(5) ทรัพยากรพลังงาน

ความต้องการใช้พลังงานภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม จากภาวะความผันผวนของราคาพลังงานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐและเอกชนจึงหันมาให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนาพลังงานทดแทนที่มีต้นทุนต่ำและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับแนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคตคาดว่าจะมีประสิทธิภาพดีขึ้น เนื่องจากราคาพลังงานที่ค่อนข้างสูง ทำให้เกิดนวัตกรรมในการประหยัดพลังงานเพิ่มมากขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรพลังงาน พบว่า เป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้มีการผลิตและพัฒนาแหล่งพลังงานให้เพียงพอับความต้องการอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในขณะที่เป้าหมายให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด มีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย

(6) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ทรัพยากรทางทะเลของไทยเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์ทั้งเป็นที่อยู่อาศัย ใช้ในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และการแสวงประโยชน์

จากสัตว์น้ำจนเกินศักยภาพการผลิต อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวโน้มการสูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนจะมีอัตราที่ลดลง แต่ป่าชายเลนส่วนใหญ่ยังมีสภาพเสื่อมโทรม นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือทำประมงที่เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ เช่น อวนลาก อวนรุน และการใช้ระเบิดจับปลา รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว และการปล่อยมลพิษออกสู่ทะเล มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล เช่น แนวปะการังและแหล่งหญ้าทะเล

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทรัพยากรชายฝั่งทะเล พบว่า เป้าหมายเรื่อง การสงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลน ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่ บรรลุเป้าหมายแล้ว โดยในปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1.46 ล้านไร่ ในขณะที่ เป้าหมาย การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภทเพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่ง ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

(7) มลพิษทางน้ำ

ปัญหาที่สำคัญของแหล่งน้ำทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544–2551 คือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียจากกิจกรรมของมนุษย์ เมื่อพิจารณาคุณภาพน้ำผิวดินในแหล่งน้ำทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดี พอใช้ เสื่อมโทรม และเสื่อมโทรมมาก โดยรวมมีคุณภาพไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ สำหรับคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งในช่วงปี พ.ศ. 2545–2551 พบว่า คุณภาพน้ำมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษทางน้ำ พบว่า เป้าหมายที่กำหนดให้คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินที่มีสภาพเสื่อมโทรมจะต้องมีคุณภาพดีขึ้น มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยคุณภาพน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างและแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่วนคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายสำคัญที่ผ่านเมืองศูนย์กลางความเจริญ ยังไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ สำหรับเป้าหมายคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง โดยให้ความสำคัญแก่ชายฝั่งบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และอ่าวไทยตอนบนเป็นอันดับแรก พบว่า มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ ยกเว้นบริเวณอ่าวไทยตอนบนซึ่งคุณภาพน้ำทะเลมีความเสื่อมโทรมเนื่องจากเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียจากกิจกรรมต่างๆ บนฝั่ง

(8) มลพิษทางอากาศ

ปัญหาที่สำคัญของมลพิษทางอากาศซึ่งมักมีค่าเกินมาตรฐาน คือ ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน หรือฝุ่นขนาดเล็ก รองลงมา คือ ปัญหาก๊าซโอโซน ในขณะที่คุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป มีค่าก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์เกินมาตรฐานเล็กน้อยเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะบริเวณริมถนนในกรุงเทพมหานคร ส่วนสารมลพิษอื่นๆ เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับแนวโน้มคุณภาพอากาศโดยรวมทั่วประเทศ ฝุ่นละอองขนาดเล็กเฉลี่ย 1 ปี มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากภาครัฐได้ออกมาตรการต่างๆ เช่น การควบคุมการเผาในที่โล่ง และการกำหนดมาตรฐานควบคุมเรื่องไอเสีย เป็นต้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษทางอากาศ พบว่า เป้าหมายเรื่อง คุณภาพอากาศในเขตควบคุมมลพิษและเขตเมืองโดยเฉพาะฝุ่นละอองจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ ยังไม่บรรลุ

เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยพบว่าคุณภาพอากาศในเขตควบคุมมลพิษและเขตเมือง ยังเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก ส่วนเป้าหมายเรื่อง สารมลพิษอื่นๆ ในอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และเป้าหมายเรื่องสารมลพิษอื่นๆ ในอากาศโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ และเป้าหมายเรื่อง ระดับปริมาณสารมลพิษทางอากาศในเขตอุตสาหกรรมและชุมชนทั่วไปโดยเฉพาะก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจนพบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย

(9) มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

มลพิษทางเสียงมีแหล่งกำเนิดที่สำคัญมาจากยานพาหนะและการจราจร สถานการณ์เสียงบริเวณริมถนน พบว่ามีระดับเสียงสูงกว่าบริเวณพื้นที่ทั่วไป โดยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีระดับเสียงสูงกว่าพื้นที่ต่างจังหวัด บริเวณพื้นที่ริมถนนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่าระดับเสียงมีค่าเกินมาตรฐานและมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สำหรับพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่ระดับเสียงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและมีระดับเสียงลดลงเล็กน้อย ส่วนพื้นที่ริมถนนมีระดับเสียงเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม พบว่าระดับเสียงมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน พบว่า เป้าหมาย การควบคุมระดับเสียงโดยทั่วไปในทุกพื้นที่ของประเทศให้มีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ พบว่า ยังมีปัญหาในบางพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณริมถนนในเขตเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ระดับเสียงมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น สำหรับเป้าหมายการควบคุมระดับเสียงและความสั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิดให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ ระดับเสียงของยานพาหนะ ระดับเสียง และความสั่นสะเทือนของสถานประกอบการและชุมชน พบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย

(10) มลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูล

ปัญหาการจัดการขยะ เป็นปัญหาสำคัญของทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ และแหล่งชุมชน ในขณะที่การกำจัดขยะยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง และยังมีปัญหาขยะตกค้าง จากการคาดการณ์ปริมาณขยะชุมชนที่จะเกิดขึ้นทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนและประชากร อย่างไรก็ตามพบว่าสัดส่วนขยะที่มีการนำกลับมาใช้ใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล พบว่า เป้าหมายเรื่อง การลดหรือควบคุมการผลิตมูลฝอยของประชากร มีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย และเป้าหมาย ให้มีการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครและชุมชนทั่วประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นบรรลุตามเป้าหมายแล้ว แต่เป้าหมาย ปริมาณมูลฝอยตกค้างจากการให้บริการเก็บขนในเขตเทศบาล และพื้นที่นอกเขตเทศบาล และเป้าหมาย ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ และมีระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ พบว่า มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

(11) มลพิษจากสารอันตราย

ปริมาณการนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศและปริมาณการผลิตในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยตลอด เนื่องจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และการผลิต ซึ่งสารเคมีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ยังมีสารเคมีอีกหลายชนิดที่ไม่ได้ถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษจากสารอันตราย พบว่า เป้าหมาย การลดและควบคุมมลพิษจากสารอันตรายจากแหล่งกำเนิดทุกประเภท ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน พบว่า มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย สำหรับเป้าหมาย การมีแผนปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินจากอุบัติเหตุร้ายแรงของสารอันตรายโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงระดับประเทศ และระดับจังหวัด และการจัดตั้งศูนย์พิษวิทยา และศูนย์ข้อมูลด้านสารอันตรายระดับประเทศ พบว่า มีการดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายแล้ว

(12) มลพิษจากของเสียอันตราย

ของเสียอันตรายส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภาคตะวันออก โดยในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่เป็นของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม ของเสียอันตรายเหล่านี้หากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการจะทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่ระบบนิเวศและห่วงโซ่อาหาร ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของผู้ได้รับสารพิษ โดยจากการคาดการณ์พบว่าปริมาณของเสียอันตรายมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านมลพิษจากของเสียอันตราย พบว่า เป้าหมายเรื่อง การลดและควบคุมมลพิษจากของเสียอันตรายทั้งในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และเป้าหมาย การบริการเก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมและจากชุมชน พบว่า มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากถึงแม้ว่าประเทศไทยมีระบบการจัดการของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมแต่ก็ยังไม่สามารถจัดการได้อย่างเต็มศักยภาพ และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน สำหรับเป้าหมาย การให้สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนทุกแห่งมีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกวิธี ตั้งแต่การคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัดและการกำจัด พบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย

(13) แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

ที่ผ่านมาแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมมีสภาพเสื่อมโทรมจากการกระทำของมนุษย์ การขาดการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ขาดการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณโดยรอบ การใช้ประโยชน์และการพัฒนาแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมที่ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับคุณลักษณะของพื้นที่ รวมทั้งกฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ไม่เอื้ออำนวยต่อการนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการวางแผนและการจัดการพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งดำเนินการเพื่อขอขึ้นทะเบียนแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมที่สำคัญของประเทศเป็นมรดกโลกมากขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม พบว่าเป้าหมาย การอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของประเทศ ได้มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย

(14) สิ่งแวดล้อมชุมชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนเกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและบริการขั้นพื้นฐาน ในชุมชนเมืองมีการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากขาดการวางแผนที่ดี จะส่งผลให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดและปัญหาสังคมตามมา จากข้อมูลการกระจายตัวของประชากรในปี พ.ศ. 2551 พบว่าประชากรที่อาศัยในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้น และในอนาคตคาดว่าประชากรที่อาศัยในเขตเมืองมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า เป้าหมายที่ระบุว่า ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจสังคม มรดกทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย โดยภาครัฐได้ให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำผังเมือง เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมือง มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และมีการจัดทำตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในอนาคต

(15) การศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบัน ประชาชนมีความสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่ดำเนินงานด้านการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เอื้อต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นจากในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ๆ ที่มีต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะช่วยให้อ่านหาแหล่งเรียนรู้ และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและระหว่างประเทศได้มากขึ้น

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาและประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อม พบว่า เป้าหมายที่กำหนดให้ ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม พบว่า มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้และประชาชนเริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจากในอดีต แต่ยังไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและไม่ได้มีการตั้งเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้

(16) เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านของความต้องการเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่เทคโนโลยีสะอาดหรือเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น การประหยัดพลังงาน และการลดการปล่อยมลพิษ เป็นต้น โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากกฎระเบียบและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม พบว่า เป้าหมาย การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและขจัดปัญหาภาวะมลพิษ และอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ได้มีการดำเนินการและมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย อย่างไรก็ตามประเทศไทยควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
1. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ			
1.1 ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน			
1. ให้มีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพแวดล้อม	-	-	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
2. เร่งรัด ฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งขณะนี้มียู 190.8 ล้านไร่ (ร้อยละ 59.5) และ 133.7 ล้านไร่ (ร้อยละ 41.7)	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ที่ได้รับการฟื้นฟู - พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายที่ได้รับการฟื้นฟู - อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า 	<ul style="list-style-type: none"> มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย 	มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2551 ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ที่ได้รับการฟื้นฟูมีประมาณ 18.98 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.07 ของพื้นที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ 86 ล้านไร่ และมีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน 6.71 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.16 ของพื้นที่ดินที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน 108.87 ล้านไร่
3. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยา และธรณีวิทยาบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ	-	-	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
1.2 ทรัพยากรป่าไม้				
1	- มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศโดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 (ร้อยละ 25 ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9) และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 20	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ - ดัชนีทุนการบริหารจัดการป้องกันและควบคุมไฟป่า - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการใช้ไม้สุทธ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ และเข้าใกล้เป้าหมาย 	มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมายเนื่องจากปี พ.ศ. 2549 สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 30.92 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น และยังมีการสูญเสียพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่อง
2.	- ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิถีทางในเชิงอนุรักษ์คุณภาพของระบบนิเวศเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม	- พื้นที่ป่าชุมชน	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้	ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ และขาดความชัดเจนของความหมายของการใช้พื้นที่ป่าในเชิงอนุรักษ์ แต่มีการดำเนินการในทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้
3.	- อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน	- อัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้	ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
1.3 ทรัพยากรน้ำ				
1.	- ให้มีการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินให้เป็นระบบในทุกกลุ่มน้ำเพื่อให้มีปริมาณที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณน้ำในเขื่อนภูมิพลและสิริกิติ์ ณ วันที่ 1 มกราคม - จำนวนหมู่บ้านที่เข้าถึงน้ำประปาต่อหมู่บ้านทั้งหมด 	มีการดำเนินการในทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
1.4 ทรัพยากรแร่			
1. - ให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีระยะยาว เพื่อสงวน รักษาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในอนาคตและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งประสานการใช้ประโยชน์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและลดความขัดแย้งกับการจัดการทรัพยากรอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสัมปทานแร่ที่เปิดดำเนินการ - จำนวนเรื่องร้องเรียนด้านปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรแร่ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการดำเนินการในทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย มีการดำเนินการในทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย 	ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
1.5 ทรัพยากรพลังงาน			
1. - ให้มีการผลิตและพัฒนาแหล่งพลังงานให้เพียงพอ กับความต้องการอย่างประหยัดโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการใช้พลังงาน - พลังงานหมุนเวียนต่อพลังงานเชิงพาณิชย์ทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย 	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
2. - ให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด	- สัดส่วนของอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการใช้พลังงานต่ออัตราการขยายตัวของ GDP (energy elasticity)	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย	แนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย
1.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล			
1. - สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ป่าชายเลน - อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง 	<ul style="list-style-type: none"> บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการในทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ 	บรรลุเป้าหมายแล้ว (ปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1.46 ล้านไร่)
2. - อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภทเพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการจับสัตว์น้ำทะเลต่อหนึ่งหน่วยการจับ - ร้อยละของจำนวนชายหาดที่มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมดี 	<ul style="list-style-type: none"> มีการดำเนินการในทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย 	ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
2. นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ				
2.1 มลพิษทางน้ำ				
1.	<ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินที่มีสภาพเสื่อมโทรม จะต้องมีความสะอาดขึ้น - แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่ต่ำกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลองเชื่อมต่อ จะต้องมีความสะอาดขึ้น ออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร ภายในปี 2549 และจะรักษาคุณภาพน้ำ ไม่ให้เสื่อมโทรมไปกว่านี้ตลอดไป - แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่น้อยกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลองเชื่อมต่อ จะต้องมีความสะอาดขึ้น ออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร - แม่น้ำสายสำคัญที่ผ่านเมือง ศูนย์กลางความเจริญต่างๆ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินตามที่กำหนดไว้ 	- ร้อยละของจำนวนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพดี	มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย	ไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากคุณภาพน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ยังคงอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
2	- คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง โดยให้ความสำคัญแก่ชายฝั่งบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และอ่าวไทยตอนบนเป็นอันดับแรก	- ร้อยละของสถานีดตรวจวัดน้ำทะเลที่อยู่ในเกณฑ์ดี	มีการดำเนินการในทิศทางที่ตั้งเป้าหมาย	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
2.2 มลพิษทางอากาศ				
1.	- คุณภาพอากาศในเขตควบคุมมลพิษและเขตเมือง โดยเฉพาะฝุ่นละอองจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ โดยฝุ่นละอองในบริเวณทั่วไปมีค่าเฉลี่ย 1 ปี ไม่เกิน 0.1 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และฝุ่นละอองในบริเวณริมถนนจะมีความเข้มข้นเฉลี่ย 24 ชั่วโมง สูงสุด ไม่เกิน 0.3 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร	- จำนวนครั้งที่ค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของ PM10 เกินมาตรฐานต่อจำนวนครั้งที่ตรวจวัดริมถนนกรุงเทพมหานคร	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
2.	- สารมลพิษอื่นๆ ในอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540	- จำนวนครั้งที่ค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของ CO เกินมาตรฐานต่อจำนวนครั้งที่ตรวจวัดริมถนนกรุงเทพมหานคร - จำนวนครั้งที่ค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของ O ₃ เกินมาตรฐานต่อจำนวนครั้งที่ตรวจวัดริมถนนกรุงเทพมหานคร	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
3	- ระดับปริมาณสารมลพิษทางอากาศในเขตอุตสาหกรรมและชุมชนทั่วไป โดยเฉพาะก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	-	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
2.3 มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน				
1.	- ควบคุมระดับเสียงโดยทั่วไปใน ทุกพื้นที่ของประเทศให้มี ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ	- จำนวนวันที่ระดับเสียงมี ค่าเกินมาตรฐานต่อ จำนวนวันที่ตรวจวัดริม ถนนกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	มีการดำเนินการ แต่ มีแนวโน้มไม่บรรลุ เป้าหมาย	ยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยมีจุดที่ยังเกิน มาตรฐานอยู่ แต่ระดับ เสียงมีแนวโน้มไปใน ทิศทางที่ดีขึ้น
		- จำนวนวันที่ระดับเสียงมี ค่าเกินมาตรฐานต่อ จำนวนวันที่ตรวจวัด ริมถนนต่างจังหวัด	มีการดำเนินการ แต่ มีแนวโน้มไม่บรรลุ เป้าหมาย	
2.	- ควบคุมระดับเสียงและความ สั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิดให้ ได้มาตรฐาน ได้แก่ ระดับเสียง ของยานพาหนะ ระดับเสียง และความสั่นสะเทือนของสถาน ประกอบการและชุมชน	-	มีการดำเนินการ และ มีแนวโน้มไปในทิศทาง เดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทาง เดียวกับเป้าหมาย
2.4 มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล				
1	- ลดหรือควบคุมการผลิตมูลฝอย ของประชากรในอัตราไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน	- ปริมาณการผลิตขยะต่อ คนต่อวันในเขตเมือง	มีการดำเนินการ และ มีแนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย	มีแนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย
2	- ให้มีการใช้ประโยชน์จาก มูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานคร และชุมชนทั่วประเทศในอัตรา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของ ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น	- ขยะชุมชนที่นำกลับมาใช้ ใหม่ต่อขยะที่เกิดขึ้น	มีการดำเนินการ และ มีแนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย	มีแนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย
		- ขยะอุตสาหกรรมที่นำ กลับมาใช้ใหม่ต่อขยะ ที่เกิดขึ้น	มีการดำเนินการ และ มีแนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย	
		- จำนวนบริษัทที่ recycle ขยะ	มีการดำเนินการ และมี แนวโน้มเข้าใกล้ เป้าหมาย	
3	- ปริมาณมูลฝอยตกค้างจากการ ให้บริการเก็บขนในเขตเทศบาล จะหมดไป และสำหรับพื้นที่ นอกเขตเทศบาลจะมีปริมาณ มูลฝอยตกค้างไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น	-	-	มีการดำเนินการตาม ทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
2.4 มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (ต่อ)				
4	- ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะและมีระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะครบถ้วนทุกเทศบาลและสุขาภิบาล	-	-	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
2.5 มลพิษจากสารอันตราย				
1.	- ลดและควบคุมมลพิษจากสารอันตรายจากแหล่งกำเนิดทุกประเภท ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน	- จำนวนการเกิดอุบัติเหตุจากสารอันตราย - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการนำเข้าสารอันตราย - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตสารอันตราย	มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย	มีแนวโน้มไม่บรรลุเป้าหมาย
2.	- มีแผนปฏิบัติการการณิทุนเงินจากอุบัติเหตุร้ายแรงของสารอันตราย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงระดับ-ประเทศและระดับจังหวัด	-	-	บรรลุเป้าหมาย
3	- จัดตั้งศูนย์พิษวิทยา และศูนย์ข้อมูลด้านสารอันตรายระดับประเทศ	-	-	บรรลุเป้าหมาย
2.6 มลพิษจากของเสียอันตราย				
1.	- ลดและควบคุมมลพิษจากของเสียอันตราย ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน	- ปริมาณของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรม - ปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชน	มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย	มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย		ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
2.6 มลพิษจากของเสียอันตราย (ต่อ)				
2.	- สามารถเก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 และจากชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น	- เก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95	มีการดำเนินการ แต่มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย	มีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย
		- เก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชนให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95	ไม่สามารถให้ข้อสรุปที่ชัดเจนได้ เนื่องจากยังไม่มีระบบการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน	
3.	- ให้สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนทุกแห่ง มีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกวิธี ตั้งแต่การคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัดและการกำจัด	- ปริมาณขยะติดเชื้อ	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
3. นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม				
3.1 แหล่งธรรมชาติ				
1.	- อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติ เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของประเทศ	- จำนวนแหล่งธรรมชาติที่ประกาศเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมาย	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
		- แหล่งธรรมชาติที่มีมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมาย	
3.2 แหล่งศิลปกรรม				
1.	- อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ	- จำนวนแหล่งศิลปกรรมที่มีการจัดทำแผนอนุรักษ์คุ้มครอง ฟื้นฟูแหล่ง	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมาย	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
		- แหล่งศิลปกรรมที่มีมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมาย	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
4. นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน			
1. - ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ-กิจ สังคม วัฒนธรรม ทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี	- พื้นที่สวนสาธารณะต่อพื้นที่กรุงเทพมหานคร	มีการดำเนินการตามทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
	- พื้นที่สวนสาธารณะต่อพื้นที่ทั้งหมดในแต่ละเทศบาล	ไม่มีข้อมูล	
	- จำนวนระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนที่สร้างเสร็จแล้วได้รับการฟื้นฟูและเปิดให้บริการ	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย	
	- จำนวนผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะที่ประกาศใช้	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย	
2. - ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม	- จำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย	ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและไม่ได้มีการตั้งเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
	- จำนวนชุมชนเคลื่อนไหวปัญหามลพิษ	ไม่มีข้อมูล	
	- จำนวนผู้ใช้บริการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ไม่มีข้อมูล	
	- จำนวนคณะกรรมการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีประชาชนเป็นสมาชิก	ไม่มีข้อมูล	
5. นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม			
1 - ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม	- จำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย	ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและไม่ได้มีการตั้งเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้ แต่มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้
	- จำนวนชุมชนเคลื่อนไหวปัญหามลพิษ	ไม่มีข้อมูล	
	- จำนวนผู้ใช้บริการระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ไม่มีข้อมูล	
	- จำนวนคณะกรรมการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีประชาชนเป็นสมาชิก	ไม่มีข้อมูล	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
6. นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม			
1. - มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อป้องกันและขจัดปัญหาภาวะมลพิษ และอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	- จำนวนเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมที่ภาครัฐผลิตได้	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย
	- จำนวนองค์กรที่ได้รับมาตรฐาน ISO 14000	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	
	- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP	มีการดำเนินการ และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมาย	

ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

3.2 ความเชื่อมโยงของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 กับกฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ถูกจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของประเทศในระยะยาว ในขณะที่แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม จัดทำขึ้นเพื่อช่วยในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบาย แผน และมาตรการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ. 2540-2552 พบว่า มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องความทันสมัยของประเด็นต่างๆ เช่น สถานการณ์ปัญหาที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแผนด้านสิ่งแวดล้อม หลักการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา เครื่องมือ/มาตรการต่างๆ เป็นต้น กล่าวคือ นโยบายหรือแผนที่ประกาศใช้ล่าสุดมีข้อมูลที่ทันสมัยและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา รวมทั้งเครื่องมือ/กลไกในการแก้ไขปัญหา และปัจจัยภายในและภายนอกมากกว่า ตัวอย่างเช่น แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 ได้เพิ่มประเด็นปัญหาที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน และเพิ่มเติมแนวคิด “ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ-เอกชน” (Public-Private Partnership) และ “การระวังไว้ก่อน” (Precautionary Principle) จากแนวคิด “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluters Pay Principle) ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาที่ไม่ทันสมัยและไม่ครบถ้วนของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 จึงได้รับการเพิ่มเติมด้วยการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทุกๆ 5 ปี ที่ได้เพิ่มเติมประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ปัจจุบัน โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมภายในประเทศ ต่างประเทศ และระหว่างประเทศ เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบาย แผน และมาตรการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน พบว่าความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายของนโยบายและแผนการ

ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นแผนระยะกลาง ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปี ซึ่งจะเป็กลไกเสริมให้แผนระยะกลางของประเทศมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น โดยอาจไม่จำเป็นต้องทบทวนแผนระยะกลางในช่วงกลางของแผน และนโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายสาขา มีความสอดคล้องกันหลายเป้าหมาย เช่น เป้าหมายในการฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ เป้าหมายเกี่ยวกับสัดส่วนของพื้นที่ป่าและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ เป้าหมายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน การจัดทำฐานข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นระบบลุ่มน้ำ การจัดหาเงินเพื่อการอุปโภคบริโภค การลดสัดส่วนการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ สัดส่วนอัตราการเติบโตของการใช้พลังงานต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือความยืดหยุ่นของการใช้พลังงาน และสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทน และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง ดังนั้น เมื่อเป้าหมายของนโยบายและแผนต่างๆ มีความสอดคล้องกัน และมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ก็จะช่วยให้ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 สามารถบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

3.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบ และปัญหาอุปสรรคของการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

(1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบาย

นับแต่มีการประกาศใช้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน มีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายฯ หลายปัจจัย ได้แก่ โครงสร้างการปฏิรูประบบราชการ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ระบบการจัดการงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน สภาวะเศรษฐกิจและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและวิกฤตด้านพลังงาน การเจริญเติบโตของประชากร กระบวนการกลายเป็นเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหารของโลก พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และกระแสของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีปัจจัยเร่งด่วนที่จะมีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายฯ ใน 6 ปี ข้างหน้า ดังนี้

1) สภาวะเศรษฐกิจและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและมีการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม ภาครัฐควรมีการพัฒนากลไกใหม่ๆ เช่น การผลักดันเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรมนิเวศ การพัฒนากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นต้น

2) ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและวิกฤตด้านพลังงาน จากราคาน้ำมันที่แพงขึ้น จึงมีการปรับตัวในการพัฒนาเทคโนโลยีและจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยด้านการจัดหาแหล่งพลังงานทดแทนอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การบริหารจัดการพลังงานโดยพิจารณาถึงความต้องการใช้และประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน

3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตภาวะโลกร้อน เป็นโอกาสในการปรับตัวสู่การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การดำเนินงานของภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยถึงปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ประเทศไทยได้มีการปลดปล่อยออกสู่บรรยากาศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานต่อไป

4) พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมและความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถเข้าร่วมในเวทีเจรจาภายใต้สนธิสัญญานับต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) กระแสของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับปัญหาที่มีความเร่งด่วน หรือส่งผลกระทบต่อประชาชน เป็นลำดับแรก โดยควรประเมินปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบกับการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ รวมถึงผลกระทบต่อประชาชนและความพึงพอใจของประชาชน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการขับเคลื่อนนโยบาย

จากการทบทวนและติดตามการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 พบว่า มีทั้งเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการที่ได้บรรลุเป้าหมายแล้วและยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยสาเหตุที่ยังไม่บรรลุผลเนื่องจากปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ประการแรก ปัญหาของตัวนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 และประการที่สอง ปัญหาจากการนำนโยบายฯ ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ประการแรก ปัญหาของตัวนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 เช่น นโยบายฯ ไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ จึงไม่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ นโยบายฯ ยังขาดความครอบคลุมทรัพยากรบางสาขา เช่น มีเฉพาะนโยบายทรัพยากรชายฝั่งทะเล แต่ขาดนโยบายทรัพยากรทางทะเล และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ไม่เคยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายฯ และรายละเอียดของนโยบายฯ เป็นต้น
- ประการที่สอง ปัญหาจากการนำนโยบายฯ ไปสู่การปฏิบัติ เช่น งบประมาณรายจ่ายในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอ ข้อจำกัดในการการยอมรับนโยบายฯ ของหน่วยงานปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นเพราะ ในระยะเริ่มต้นของหน่วยงานใหม่ในระดับภูมิภาค ยังขาดความพร้อมของบุคลากร ประกอบกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการแปลงแผนมีไม่เพียงพอและไม่ครบทุกพื้นที่ ทำให้การแปลงนโยบายฯ ไปสู่การปฏิบัติ และการประสานงานแผนงาน/โครงการ จึงขาดความชัดเจน และขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

3.4 ประเด็นที่ควรทบทวน ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการตอบสนองต่อเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 รวมถึงการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากแบบสอบถามความคิดเห็น มีข้อเสนอแนะประเด็นที่ควรทบทวนปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะต่อวิสัยทัศน์

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการและผลการรวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าวิสัยทัศน์ของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ยังขาดความชัดเจนบางประเด็น และยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ดังนั้น ควรปรับปรุงวิสัยทัศน์ข้อ (2) โดยเพิ่มเรื่องการจัดการความรู้ และระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ

(2) ข้อเสนอแนะต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมายหลัก และนโยบายหลัก

วัตถุประสงค์ เป้าหมายหลัก และนโยบายหลัก ของนโยบายฯ ให้คงไว้ตามเดิม ยกเว้น นโยบายหลักซึ่งกำหนดไว้ 6 ด้านนั้น ควรเพิ่ม “นโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” เป็นอีกหนึ่งนโยบายหลัก สำหรับรายละเอียดของนโยบายหลักให้คงไว้ตามเดิมเช่นกัน สำหรับ “นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ” ควรกำหนดให้ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบควบคู่ไปกับหลักการผู้ได้รับประโยชน์เป็นผู้รับผิดชอบด้วย และให้มีการเลือกหลักการดังกล่าวทั้งสอง ไปใช้ตามความเหมาะสม โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแนวคิดหรือหลักการใหม่ๆ ในการจัดการมลพิษ

(3) ข้อเสนอแนะต่อเป้าหมาย และนโยบายย่อยของ 6 นโยบายหลัก

เนื่องจาก นโยบายหลักบางนโยบายไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณไว้ จึงทำให้การแปลงนโยบายฯ ไปเป็นแผนระยะกลาง และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายฯ จึงทำได้ยาก นอกจากนี้ ควรปรับเป้าหมายในบางสาขาทรัพยากรให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักวิชาการ/แผนอื่นๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลภายในกรอบระยะที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ นโยบายหลักบางนโยบายควรเพิ่มสาขาทรัพยากรและควรเปลี่ยนชื่อสาขาทรัพยากร เพื่อให้ครอบคลุมทรัพยากรมากขึ้น เช่น นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ ควรเพิ่ม “สาขาความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อให้นโยบายด้านนี้มีความเด่นชัดขึ้น และควรเปลี่ยนชื่อสาขาทรัพยากรแร่ เป็น “ทรัพยากรธรณีและแร่” เพื่อให้นโยบายครอบคลุมถึงทรัพยากรธรณีทุกประเภท และทรัพยากรชายฝั่งทะเล ให้เปลี่ยนชื่อเป็น “ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” เพื่อให้นโยบายครอบคลุมถึงทรัพยากรทางทะเล เป็นต้น

(4) ข้อเสนอแนะในการกำหนดตัวชี้วัด

จากการระดมความคิดเห็นและการสำรวจความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า เป้าหมายของนโยบายฯ ยังขาดความชัดเจน เช่น หลายนโยบายไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณไว้ ดังนั้น ในระยะเวลาที่เหลือของนโยบายฯ ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 ในการขับเคลื่อนและติดตามนโยบายฯ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุมในแต่ละสาขาทรัพยากรให้มากที่สุด เพื่อให้สามารถติดตามประเมินผลนโยบายฯ ได้ต่อไป โดยข้อเสนอแนะต่อเป้าหมายและตัวชี้วัด (ตารางที่ 2) มีดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะการกำหนดตัวชี้วัดนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ		
1.1 ทรัพยากรดินและที่ดิน		
1) ให้มีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพแวดล้อม	คงไว้ตามเดิม	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนการใช้ที่ดินเทียบกับศักยภาพการใช้ที่ดินในแต่ละประเภท - ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดิน - สัดส่วนของพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง/ขนาดของพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ในเขตอุตสาหกรรม - จำนวนประชากรและ/หรือนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพในการรองรับของพื้นที่
2) เร่งรัดฟื้นฟูที่ดิน ที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 59.5 และ 41.7 ตามลำดับ	อนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรดินและที่ดินที่เสื่อมโทรมให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเร่งรัดฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ปีละ 1 ล้านไร่ และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินปีละ 1 ล้านไร่	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของพื้นที่ที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ที่ได้รับการฟื้นฟูต่อพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ทั้งหมด - ร้อยละของพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายที่ได้รับการฟื้นฟูต่อพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายทั้งหมด
3) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยา และธรณีวิทยานบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ	มีแผนงานและการติดตามประเมินผลการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยานบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยา และธรณีวิทยาตามมาตรฐานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1.2 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า		
1) มีพื้นที่ป่าเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 20	<ul style="list-style-type: none"> - มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ - สัดส่วนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 15 	- สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ
2) ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิธีทางในเชิงอนุรักษ์คุณภาพของระบบนิเวศ เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม	คงไว้ตามเดิม	- อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชุมชน
3) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน	คงไว้ตามเดิม	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ - ปริมาณการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ
1.3 ทรัพยากรน้ำ		
1) พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ให้เป็นระบบลุ่มน้ำทุกลุ่มน้ำ เพื่อให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ - ทุกหมู่บ้านที่ทำการเกษตรกรรมมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ 	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่ประเทศ - ร้อยละของหมู่บ้านที่เข้าถึงน้ำประปาต่อหมู่บ้านทั้งหมด - จำนวนหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งน้ำท่วม - ปริมาณน้ำในเขื่อนภูมิพลและสิริกิติ์ ณ วันที่ 1 มกราคม ของทุกปี (ลบ.ม.) - ส่วนต่างระหว่างความต้องการใช้น้ำและปริมาณน้ำที่เก็บกักไว้ (ลบ.ม.ต่อปี)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1.4 ทรัพยากรแร่ (ควรเปลี่ยนชื่อเป็น “ทรัพยากรธรณีและแร่”)		
1) อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณี ระยะยาวเพื่อสงวนรักษาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีที่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาในอนาคตและความมั่นคงของประเทศ และประสานการใช้ประโยชน์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดความขัดแย้งกับการจัดการทรัพยากรอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งอันควรรักษาทางธรณีวิทยาได้รับการคุ้มครองตามแผนการดำเนินงานร้อยละ 50 ของแหล่งทั้งหมด - มีระบบฐานข้อมูลและเครือข่ายเตือนภัยธรณีพิบัติภัยที่ให้บริการแก่ชุมชนในพื้นที่เสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเรื่องร้องเรียนด้านปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรแร่ที่ได้รับการแก้ไขต่อจำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด - จำนวนพื้นที่แหล่งแร่ที่มีการกำหนดเป็นเขตพื้นที่เพื่อการทำเหมือง - จำนวนเหมืองแร่สีเขียว - จำนวนแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาได้รับการประกาศตามกฎหมาย - ร้อยละของแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ได้รับการคุ้มครองต่อจำนวนแหล่งซากดึกดำบรรพ์ทั้งหมด - ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังแจ้งเตือนธรณีพิบัติภัยหรือจัดทำแนวทางฟื้นฟูต่อพื้นที่เสี่ยงทั้งหมด
1.5 ทรัพยากรพลังงาน		
1) มีการผลิตและพัฒนาแหล่งพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งสมดุลของธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนไม่น้อยกว่าร้อยละ 12 - สัดส่วนการพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศไม่เกินร้อยละ 35 เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งพลังงานที่ไม่ส่งผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม - พลังงานหมุนเวียนต่อพลังงานเชิงพาณิชย์ - ร้อยละของการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศต่อการใช้พลังงานทั้งหมด
2) ให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด	<ul style="list-style-type: none"> - ความยืดหยุ่นของการใช้พลังงานไม่เกิน 1 : 1 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเปลี่ยนแปลงการใช้พลังงานต่ออัตราการขยายตัวของ GDP (energy elasticity)
3) มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการใช้พลังงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และลดปัญหามลพิษ		<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองว่าเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม - สัดส่วนการใช้พลังงานสะอาดต่อการใช้พลังงานจากฟอสซิล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล (ควรเปลี่ยนชื่อเป็น “ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง”)		
1) สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่	<ul style="list-style-type: none"> - สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านไร่ - อัตราการจับสัตว์น้ำต่อการลงแรงประมง ไม่ต่ำกว่า 25 กิโลกรัมต่อชั่วโมง 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ป่าชายเลนที่ได้รับการสำรวจจัดทำแผนที่มาตรฐาน 1 : 4,000 - พื้นที่ป่าชายเลน
2) อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภท เพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่งตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในทุกพื้นที่เสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของจำนวนชายหาดท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับพอใช้ขึ้นไป - สัดส่วนแนวปะการังและหญ้าทะเลที่ได้รับการฟื้นฟู - สัดส่วนพื้นที่ทะเลและชายฝั่งที่ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองต่อพื้นที่ประเทศ
2. นโยบายป้องกันและกำจัดมลพิษ		
2.1 มลพิษทางน้ำ		
1) คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินที่มีสภาพเสื่อมโทรม จะต้องมีความดีขึ้น <ul style="list-style-type: none"> - แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่ต่ำกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลองเชื่อมต่อจะต้องมีออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร ภายในปี 2549 และจะรักษาคุณภาพน้ำ ไม่ให้เสื่อมโทรมไปกว่านี้ตลอดไป - แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่น้อยกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลองเชื่อมต่อ จะต้องมีความออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร - แม่น้ำสายสำคัญที่ผ่านเมืองศูนย์กลางความเจริญต่างๆ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินตามที่กำหนดไว้ 	คงไว้ตามเดิม	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของน้ำเสียที่บำบัดได้น้ำเสียที่เกิดขึ้นทั้งหมด - ร้อยละของจำนวนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้นไปต่อจำนวนแหล่งน้ำทั้งหมด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
2.1 มลพิษทางน้ำ (ต่อ)		
2) คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ น้ำทะเลชายฝั่ง โดยให้ความสำคัญแก่ ชายฝั่งบริเวณท่องเที่ยวที่สำคัญและ อ่าวไทยตอนบนเป็นอันดับแรก	- รักษาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำ ทะเลชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 97 ให้อยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไป	- ร้อยละของจุดตรวจวัดคุณภาพน้ำที่มี คุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้นไปต่อจุด ตรวจวัดคุณภาพน้ำทั้งหมด
2.2 มลพิษทางอากาศ		
1) คุณภาพอากาศในเขตควบคุมมลพิษ และเขตเมือง โดยเฉพาะฝุ่นละอองจะ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศ ในบรรยากาศ โดยฝุ่นละอองใน บริเวณทั่วไปมีค่าเฉลี่ย 1 ปี ไม่เกิน 0.1 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และ ฝุ่นละอองในบริเวณริมถนน จะมี ความเข้มข้นเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุด ไม่เกิน 0.3 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร	- รักษาคุณภาพอากาศให้มีดัชนี คุณภาพอากาศรายวันอยู่ใน เกณฑ์ดีถึงปานกลาง ไม่ น้อยกว่าร้อยละ 90	- ร้อยละของดัชนีคุณภาพอากาศ รายวันที่อยู่ในเกณฑ์ดีถึงปานกลาง ขึ้นไป
2) สารมลพิษอื่นๆ ในอากาศจะอยู่ใน เกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะก๊าซ คาร์บอนมอนนอกไซด์ ตั้งแต่ปี 2540	- รักษาคุณภาพอากาศให้มีดัชนี คุณภาพอากาศรายวันอยู่ใน เกณฑ์ดีถึงปานกลาง ไม่ น้อยกว่าร้อยละ 90	- ร้อยละของดัชนีคุณภาพอากาศราย วันที่อยู่ในเกณฑ์ดีถึงปานกลางขึ้นไป
3) ระดับปริมาณสารมลพิษทางอากาศ ในเขตอุตสาหกรรมและชุมชนทั่วไป โดยเฉพาะก๊าซซัลเฟอร์- ไดออกไซด์และก๊าซออกไซด์ของ ไนโตรเจนจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	- รักษาคุณภาพอากาศให้มีดัชนี คุณภาพอากาศรายวันอยู่ใน เกณฑ์ดีถึงปานกลาง ไม่ น้อยกว่าร้อยละ 90	- ร้อยละของดัชนีคุณภาพอากาศ รายวันที่อยู่ในเกณฑ์ดีถึงปานกลาง ขึ้นไป
2.3 มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน		
1) ควบคุมระดับเสียงโดยทั่วไปในทุก พื้นที่ของประเทศให้มีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ	คงไว้ตามเดิม	- ร้อยละของจำนวนวันที่ระดับเสียงมี ค่าเกินมาตรฐานต่อจำนวนวันที่ ตรวจวัดริมถนนกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล
2) ควบคุมระดับเสียงและความ สั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิดให้ได้ ตามมาตรฐาน ได้แก่ ระดับเสียง ของยานพาหนะ ระดับเสียงและ ความสั่นสะเทือนของสถาน ประกอบการและชุมชน	คงไว้ตามเดิม	- ระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมง บริเวณ ริมเส้นทางจราจร และในเขต อุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน - ระดับเสียงและความสั่นสะเทือนจาก แหล่งกำเนิดมีค่าไม่เกินเกณฑ์ ที่ปลอดภัยต่อประชาชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
2.4 มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล		
1) ลดหรือควบคุมการผลิตมูลฝอยของประชากรในอัตราไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน	- ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเมืองโดยเฉลี่ยให้ไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน	- ปริมาณการผลิตขยะในเขตเมืองไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน - สัดส่วนของปริมาณขยะที่ลดลงจากเดิมในหนึ่งปี
2) ให้มีการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครและชุมชนทั่วประเทศในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น	- ขยะมูลฝอยชุมชนถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้น	- ร้อยละของขยะชุมชนที่นำกลับมาใช้ใหม่ต่อขยะชุมชนที่เกิดขึ้น - ร้อยละของขยะอุตสาหกรรมที่นำกลับมาใช้ใหม่ต่อขยะอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น - จำนวนบริษัทหรือจุดรับขยะสำหรับแปรรูปใช้ใหม่
3) ปริมาณมูลฝอยตกค้างจากการให้บริการเก็บขนในเขตเทศบาลจะหมดไป และสำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาลจะมีปริมาณมูลฝอยตกค้างไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น	- มีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้น	- ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการต่อปริมาณมูลฝอยทั้งหมด
4) ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะและมีระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะครบถ้วนทุกเทศบาลและสุขาภิบาล	- ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ - ทุกจังหวัดมีระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะครบถ้วนทุกเทศบาลและสุขาภิบาล	- สัดส่วนของเทศบาลที่มีระบบกำจัดขยะอย่างถูกสุขลักษณะ
2.5 มลพิษจากสารอันตราย		
1) ลดและควบคุมมลพิษจากสารอันตรายจากแหล่งกำเนิดทุกประเภท ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน	- การใช้สารเคมีอันตรายที่มีความเสี่ยงสูงในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมลดลงไม่น้อยกว่า 500 ชนิด	- จำนวนการเกิดอุบัติเหตุจากสารอันตราย - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการนำเข้าสารอันตราย - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการผลิตสารอันตราย - อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการใช้สารอันตราย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
2.5 ผลพิษจากสารอันตราย (ต่อ)		
2) มีแผนปฏิบัติการฉุกเฉินจากอุบัติเหตุร้ายแรงของสารอันตราย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงระดับ ประเทศ และระดับ จังหวัด	คงไว้ตามเดิม	- ร้อยละของพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่มีแผนปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินจากอุบัติเหตุร้ายแรงของสารอันตรายต่อพื้นที่ที่มีความเสี่ยงทั้งหมด
3) จัดตั้งศูนย์พิษวิทยา และศูนย์ข้อมูลด้านสารอันตรายระดับประเทศ	คงไว้ตามเดิม	- ศูนย์พิษวิทยา และศูนย์ข้อมูลด้านสารอันตรายระดับประเทศ
2.6 ผลพิษจากของเสียอันตราย		
1) ลดและควบคุมมลพิษจากของเสียอันตราย ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และชุมชนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน	- มีศูนย์จัดการของเสียอันตรายจากชุมชนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในภูมิภาคอย่างน้อยภูมิภาคละ 1 แห่ง	- ร้อยละของปริมาณของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมที่มีการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการต่อปริมาณของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมทั้งหมด - ร้อยละของปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนที่มีการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการต่อปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนทั้งหมด
2) สามารถเก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 และจากชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น	- มีการจัดการของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 และของเสียอันตรายจากชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น	- ร้อยละของของเสียอันตรายที่มีการเก็บรวบรวมและกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการต่อของเสียอันตรายทั้งหมด
3) ให้สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนทุกแห่ง มีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกวิธี ตั้งแต่การคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัด	- สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนทุกแห่ง มีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกหลักวิชาการ	- ร้อยละของปริมาณขยะติดเชื้อได้รับการบริหารจัดการอย่างถูกหลักวิชาการต่อปริมาณขยะติดเชื้อทั้งหมด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
3. นโยบายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม		
3.1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ		
1) อนุรักษ์ คุ่มครอง และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติ เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของประเทศ	- จังหวัด องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการป้องกันพื้นที่และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของกลุ่มเป้าหมาย	- จำนวนแหล่งธรรมชาติที่ประกาศเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรถูกอนุรักษ์ทั้งหมด - ร้อยละของจำนวนแหล่งธรรมชาติที่มีมาตรฐานการจัดการต่อจำนวนแหล่งธรรมชาติทั้งหมด
3.2 สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม		
1) อนุรักษ์ คุ่มครอง และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ	- จังหวัด องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีการป้องกันพื้นที่และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของกลุ่มเป้าหมาย	- จำนวนแหล่งศิลปกรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนทั้งหมด - จำนวนแหล่งศิลปกรรมที่มีการจัดทำแผนอนุรักษ์ คุ่มครอง และฟื้นฟู
4. นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน		
1) ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ สังคม มรดกทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี	- มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย	- สัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด - ปริมาณพื้นที่สีเขียวต่อประชากรในเขตเมือง - จำนวนระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรวมที่เปิดให้บริการ - ร้อยละของจังหวัดที่มีการประกาศใช้ผังเมืองรวมต่อจังหวัดทั้งหมด
5. นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม		
1) ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม	- ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึก และความตระหนัก รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม	- ร้อยละของจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมต่อจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งหมด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เป้าหมาย/สาขา	ข้อเสนอแนะ	
	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
6. นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม		
1) มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและจัดปัญหาภาวะมลพิษ และอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	- มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและจัดปัญหาภาวะมลพิษ และอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาเทคโนโลยีที่มีศักยภาพในการพัฒนา	- จำนวนองค์กรที่ได้รับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ISO 14000 - ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ต่อจำนวนเกษตรกรทั้งหมด - จำนวนของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองว่าเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
นโยบายหลักที่ควรเพิ่ม		
7. นโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ		
(นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ไม่มีนโยบายสาขาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)	- ประชาชนมีความตระหนักและความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมีส่วนร่วมในการบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	- จำนวนแผนปฏิบัติการด้านการสร้างความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ - อัตราการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ตันคาร์บอนไดออกไซด์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมล้านบาท)

ที่มา: รวบรวมโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

(5) ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนนโยบาย

เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 มีดังนี้

1) **การบริหารเชิงบูรณาการ** โดยบริหารจัดการในเชิงพื้นที่หรือระบบนิเวศในระบบลุ่มน้ำ ซึ่งอาจดำเนินโครงการนำร่องในลุ่มน้ำใดลุ่มน้ำหนึ่งก่อน แล้วจึงดำเนินการในลุ่มน้ำอื่นต่อไป โดยควรให้มีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของลุ่มน้ำด้วย รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพขององค์กรลุ่มน้ำ และการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำ

2) **การพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** โดยระบบฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งสามารถนำฐานข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนนโยบายและแผนให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) นโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรมีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เพื่อมุ่งไปสู่การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ดี และเศรษฐกิจสามารถเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน สำหรับการแปลงนโยบายฯ ไปสู่แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมควรมีลักษณะแบบ Rolling Plan โดยจะต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนฯ ให้ทันต่อสถานการณ์ทุกปีอย่างต่อเนื่อง

4) การพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการจัดการที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น มาตรการทางกฎหมาย และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ โดยการผลักดันกฎหมายที่จะใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ร่างพระราชบัญญัติน้ำ ร่างพระราชบัญญัติเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) พร้อมทั้งมีระบบการกำกับและการติดตามตรวจสอบ

5) การสร้างทุนด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาบุคลากร และการจัดการองค์ความรู้ โดย “การสร้างความเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการการถ่ายทอดความรู้” เช่น การศึกษาวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ การพัฒนาหลักสูตรด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับอุดมศึกษา การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในระบบโรงเรียน

4. สรุป

การศึกษาทบทวนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเป้าหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตและการเพิ่มขอบเขตของนโยบายให้ครอบคลุมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเลือกที่จะดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามสามารถนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ไปประกอบการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับใหม่ได้ และในการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับใหม่ กระบวนการในการประกาศใช้จะต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร จึงไม่ทันต่อการนำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 กระนั้น การจัดทำนโยบายฯ ฉบับใหม่ก็ควรเร่งการดำเนินการภายในปี พ.ศ. 2555 ทั้งนี้ เพื่อให้ทันต่อการนำไปใช้ในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564

นอกจากนี้ ในการติดตามประเมินผลนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดในช่วงการจัดทำแผน พร้อมทั้ง มีกระบวนการในการพัฒนา ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในด้านความชัดเจนในการแปลงนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ และเป็นประโยชน์ต่อการติดตามประเมินผลนโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไป

โครงการศึกษาการทบทวนนโยบายและแผนการ
ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2540-2559

สรุปสาระสำคัญ

สำหรับนำเสนอเป็นผลงานในรายงานประจำปี

การศึกษาทบทวนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 และได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ที่เกี่ยวข้องและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยได้มีการถ่ายทอดนโยบายและแนวทางที่กำหนดไว้เป็นแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแผนระยะปานกลางมาแล้ว 3 ฉบับ คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2542-2549 กรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545-2549 และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 เนื่องจากนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 มีผลใช้มาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างระบบบริหารราชการ และในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554¹ จึงได้ดำเนินการศึกษาทบทวนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 เพื่อปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมนโยบายฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต และเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงนโยบายฯ กับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 ให้มีความชัดเจนในการนำไปแปลงสู่การปฏิบัติ รวมถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการตอบสนองเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการของนโยบายฯ ประเมินความเชื่อมโยงของนโยบายฯ กับกฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายฯ ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดที่ทำให้นโยบายฯ ยังไม่บรรลุผล การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนา

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการตอบสนองเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-ปัจจุบันในแต่ละสาขานโยบาย พบว่า นโยบายที่บางเป้าหมายย่อยได้บรรลุผลแล้ว ได้แก่ นโยบายทรัพยากรชายฝั่งทะเล มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และมลพิษจากสารอันตราย นโยบายที่ในภาพรวมมีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ นโยบายทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรพลังงาน ทรัพยากรชายฝั่งทะเล มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงและ

¹ ปัจจุบัน “คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554” ถูกยกเลิกแล้วตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 14/2553 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2553 และมีคำสั่งให้แต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ขึ้นมาแทน

ความสั่นสะเทือน มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน และนโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม สำหรับนโยบายที่ในภาพรวมมีแนวโน้มจะไม่บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ นโยบายทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ มลพิษทางน้ำ และมลพิษจากสารอันตราย สำหรับนโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อมไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล และไม่มีการตั้งเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้ แต่ก็มีการดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบาย แผน และมาตรการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน พบว่า มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องความทันสมัยของสถานการณ์ปัญหาที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแผน หลักการเครื่องมือ และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาที่ไม่ทันสมัยและไม่ครบถ้วนของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้รับการเติมเต็มด้วยการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทุกๆ 5 ปี ซึ่งได้เพิ่มเติมประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมภายในประเทศ ต่างประเทศ และระหว่างประเทศ เข้าไปด้วยแล้ว สำหรับเป้าหมายของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปี และนโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากร พบว่า มีความสอดคล้องกันในหลายเป้าหมาย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้แก่ โครงสร้างการปฏิรูประบบราชการ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ระบบการจัดการงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน สภาวะเศรษฐกิจและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและวิกฤตด้านพลังงาน การเจริญเติบโตของประชากร กระบวนการกลายเป็นเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหารของโลก พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และกระแสของประชาชาติไทยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีปัจจัยเร่งด่วนที่จะมีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายฯ ในช่วง 6 ปี ข้างหน้า ได้แก่ 1) สภาวะเศรษฐกิจและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ 2) ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและวิกฤตด้านพลังงาน 3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตภาวะโลกร้อน 4) พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมและความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และ 5) กระแสของประชาชาติไทยแบบมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน สำหรับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดที่ทำให้นโยบายฯ ยังไม่บรรลุผล ได้แก่ ปัญหาของตัวนโยบายฯ เช่น นโยบายไม่ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ จึงไม่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ นโยบายยังขาดความครอบคลุมทรัพยากรบางสาขา เช่น มีเฉพาะนโยบายทรัพยากรชายฝั่งทะเล แต่ขาดนโยบายทรัพยากรทางทะเล และปัญหาจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เช่น งบประมาณรายจ่ายในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอ ข้อจำกัดในการการยอมรับนโยบายของหน่วยงานปฏิบัติ เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นที่ควรทบทวน ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 มีดังนี้

1) การปรับปรุงวิสัยทัศน์ ควรเพิ่มเรื่องการจัดการความรู้ และระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ

2) วัตถุประสงค์ เป้าหมายหลัก และนโยบายหลัก ของนโยบายฯ ควรเพิ่มนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นอีกหนึ่งนโยบายหลัก

3) การทบทวน/ปรับปรุงเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานของนโยบายย่อยของ 6 นโยบายหลัก นโยบายบางนโยบายไม่ได้กำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณเอาไว้ ทำให้การแปลงนโยบายเป็นแผนระยะกลางและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายได้ยาก ดังนั้นสมควรปรับปรุงเป้าหมายให้เป็นเป้าหมายที่วัดได้ มีความสอดคล้องกับหลักวิชาการ/แผนอื่นๆ และควรเพิ่ม “สาขาความหลากหลายทางชีวภาพ” และควรเปลี่ยนชื่อสาขาทรัพยากรแร่ เป็น “ทรัพยากรธรณีและแร่” และสาขาทรัพยากรชายฝั่งทะเล ควรเปลี่ยนชื่อเป็น “ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” เพื่อให้มีความครอบคลุมสาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4) การกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณ เนื่องจากหลายนโยบายไม่ได้กำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณไว้ ดังนั้น ในระยะเวลาที่เหลือของนโยบาย ควรกำหนดตัวชี้วัดที่จะใช้วัดความสัมฤทธิ์ผลของนโยบายฯ ให้ครอบคลุมสาขาทรัพยากรให้มากที่สุด เพื่อที่จะช่วยให้สามารถติดตามประเมินผลนโยบายฯ ได้

5) การขับเคลื่อนนโยบายฯ ในช่วง 6 ปีที่เหลือ (พ.ศ. 2554-2559) ควรใช้การบริหารเชิงบูรณาการโดยอาจบริหารจัดการเป็นระบบลุ่มน้ำ เพิ่มศักยภาพขององค์กรลุ่มน้ำและประสานความร่วมมือกับภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น พัฒนาระบบฐานของข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรมีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) การพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการจัดการที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น มาตรการทางกฎหมาย และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ โดยการผลักดันกฎหมายที่จะใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ร่างพระราชบัญญัติน้ำ ร่างพระราชบัญญัติเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม และการสร้างทุนด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาบุคลากร และการจัดการองค์ความรู้ โดย “การสร้างความเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้” นอกจากนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับใหม่ และควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดในช่วงการจัดทำแผน พร้อมทั้ง มีกระบวนการในการพัฒนา ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง